УДК 378:02(100)

Тетяна Яворська, канд. пед. наук, доцент,
Ангеліна Лихогляд, магістр
Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ СФЕРИ ЗА КОРДОНОМ

Анотація. Проаналізовано зарубіжний досвід підготовки фахівців бібліотечно-інформаційної сфери. Розглянуто північноамериканську, британську та європейську моделі підготовки фахівців спеціальності В13 Бібліотечна, інформаційна та архівна справа, а також підходи професійних організацій IFLA, ALA та CILIP. Висвітлено особливості компетентнісної, міждисциплінарної та практикоорієнтованої підготовки фахівців бібліотечно-інформаційної сфери. Окреслено значення зарубіжного досвіду для модернізації освітніх програм спеціальності 029 / В13 в Україні.

Ключові слова: професійна підготовка, бібліотечно-інформаційна сфера, LIS-освіта.

Сьогодні розвиток цифрових технологій, зростання обсягів інформації та трансформація інформаційного середовища зумовлюють зміни у професійній діяльності фахівців бібліотечної, інформаційної та архівної справи. У цих умовах особливого значення набуває модернізація системи професійної підготовки, орієнтована на формування цифрових, аналітичних та управлінських компетентностей. Досвід зарубіжних країн свідчить про активне оновлення освітніх програм відповідно до викликів цифровізації, розвитку інформаційних технологій і потреб сучасного ринку праці.

У рекомендаціях IFLA «Guidelines for Professional Library and Information Science Education Programmes» зазначено, що сучасні програми бібліотечно-інформаційної освіти повинні бути адаптивними, інклюзивними та орієнтованими на зміни професійної практики, що зумовлює необхідність регулярного перегляду та оновлення змісту освітніх програм відповідно до розвитку цифрового інформаційного середовища [1]. Водночас у документі представлено модель базових знань у сфері LIS-освіти (Library and Information Science), що відображає ключові напрями професійної підготовки майбутніх фахівців (рис. 1).

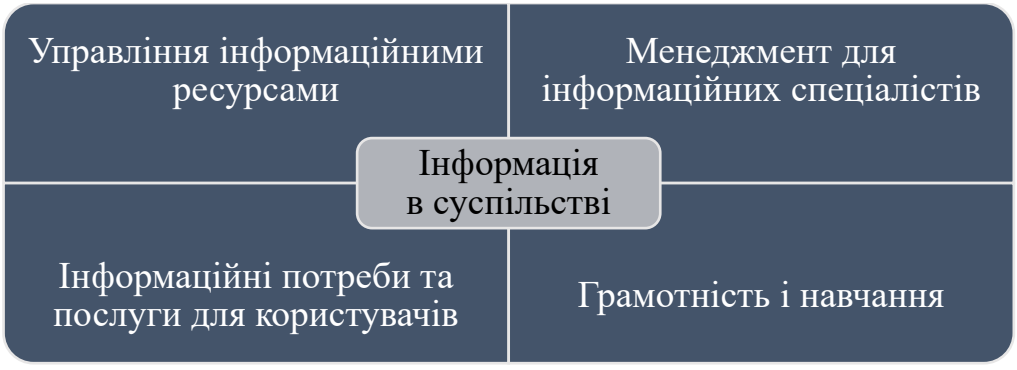

Рисунок 1 – Модель базових знань у сфері LIS-освіти [1, с. 10]

Варто зазначити, що складники цієї моделі перебувають у тісному взаємозв'язку з теоретико-практичними основами фаху, інформаційно-комунікаційними технологіями, дослідницькою діяльністю та інноваційними підходами.

Доцільно виокремити північноамериканську, британську та європейську моделі підготовки фахівців бібліотечно-інформаційної сфери, які демонструють дещо різні підходи до формування професійних компетентностей.

Однією з провідних моделей зарубіжної підготовки є північноамериканська система, де переважають магістерські освітні програми Master of Library and Information Science (MLIS). Модель LIS-освіти в США базується на професійній підготовці, акредитованій American Library Association (ALA), та характеризується високим рівнем адаптивності до змін цифрового середовища й активною інтеграцією інформаційних технологій в освітній процес.

Відповідно до стандартів ALA, бібліотечно-інформаційна освіта спрямована на формування фундаментальних компетентностей у сфері організації інформації, інформаційних технологій, досліджень та управління інформаційними установами. У них також визначено базові професійні компетентності, що охоплюють роботу з інформаційними ресурсами, цифровими технологіями, управлінням даними та інформацією [2].

У документі ALA's Core Competences of Librarianship виокремлено основні компетенції, необхідні для професійної діяльності в бібліотечно-інформаційній сфері. Серед них – управління, дослідницька діяльність, технологічні знання та навички, а також робота з інформаційними ресурсами [3, с. 3].

Наприклад, освітня програма MLIS в University of Washington (iSchool) охоплює навчальні дисципліни «Management of Information Organizations», «Organization of Information and Resources», «Fundamentals of Data Curation», «Legal Research Methods», а також завершальний практикоорієнтований компонент «Capstone» або «Fieldwork», що забезпечує тісний зв'язок між теоретичною підготовкою та професійною практикою [4].

У Великій Британії професійна підготовка фахівців бібліотечно-інформаційної сфери регулюється стандартом Chartered Institute of Library and Information Professionals (CILIP), який визначає професійні компетентності через Framework PKSB – галузевий стандарт професійних знань і навичок фахівців бібліотечної, інформаційної та архівної справи, розроблений CILIP у 2021 р. Фреймворк складається із секторів «Основні принципи» та «Навички і знання» (табл. 1).

Таблиця 1 – Структурні елементи Framework PKSB [5, с. 2]

Етика та цінності / Ethics & values	
Професійна експертиза / Professional expertise	**Загальні навички / Generic skills**
– Управління колекціями та записами, архівування – Управління знаннями та даними	– Технології та комунікації – Стратегія, планування та управління

Етика та цінності / Ethics & values	
Професійна експертиза / Professional expertise	**Загальні навички / Generic skills**
– Управління та використання інформації, дотримання вимог – Грамотність, навчання, розвиток і дослідження	– Лідерство, адвокація, вплив та особиста ефективність – Клієнтоорієнтованість, дизайн і маркетинг послуг

Відповідно до структури Framework PKSB, центральне місце займають етика та цінності. «Основні принципи» охоплюють професійний розвиток, організаційний і ширший контекст бібліотечно-інформаційного сектору. Сектор «Навички і знання» передбачає професійну експертизу та загальні навички [5].

Загалом програми LIS-освіти у Великій Британії характеризуються тісною інтеграцією з роботодавцями та орієнтацією на практичну підготовку, зокрема у сферах інформаційного менеджменту, цифрових архівів та інформаційного консультування.

Як приклад розглянемо освітню програму Library and Information Studies MA в University College London (UCL), що охоплює дисципліни «Supporting Information Users», «Managing Information Organisations», «Managing collections», «Information Literacy» та «Information Governance». Завершальним етапом програми є підготовка та захист магістерської дисертації («Dissertation») [6].

Європейський підхід до підготовки фахівців бібліотечно-інформаційної сфери базується на принципах European Higher Education Area (EHEA), що забезпечують академічну мобільність, стандартизацію освітніх програм та інтеграцію європейського освітнього простору. У країнах ЄС LIS-освіта інтегрується в ширшу галузь Information Science, що охоплює бібліотечну та архівну справу, управління даними, інформаційну грамотність і цифрові компетентності.

Міжнародна співпраця у сфері LIS-освіти, зокрема в межах консорціуму WISE, сприяє розвитку спільних навчальних курсів і глобалізації освітніх програм, посилюючи академічну мобільність і міжуніверситетську взаємодію [7].

Наприклад, освітня програма Library Science and Information (Master’s programme) в University of Latvia охоплює навчальні дисципліни, пов’язані з комунікацією, інформатикою, наданням інформаційних послуг, управлінням інформаційними установами, обробкою даних тощо. Університет має понад 300 угод Erasmus+ про співпрацю з університетами Європи та інших регіонів світу. Студенти мають можливість проходити навчання або стажування за кордоном тривалістю до 12 місяців, а також брати участь у короткострокових програмах академічної мобільності в межах FORTHEM Alliance [8].

Підсумовуючи, варто зазначити, що сучасна LIS-освіта переходить до компетентнісної моделі, яка передбачає формування не лише професійних, а й цифрових та аналітичних навичок, зокрема інформаційної грамотності, критичного

мислення та здатності працювати з інформаційними ресурсами. Такі ж підходи закріплені у ALA's Core Competences of Librarianship, де наголошується на необхідності безперервного професійного розвитку та адаптації до змін цифрового середовища [1, 3].

Важливою тенденцією зарубіжного досвіду підготовки майбутніх фахівців є також посилення міждисциплінарності бібліотечно-інформаційної освіти. Сучасні освітні програми поєднують елементи інформатики, менеджменту, комунікацій та цифрових гуманітарних наук, що забезпечує підготовку універсальних інформаційних фахівців, здатних працювати як у бібліотеках і архівах, так і в різних інформаційних установах, аналітичних центрах та IT-сфері.

Окрему роль відіграє практикоорієнтоване навчання. Згідно з рекомендаціями IFLA, значна увага приділяється стажуванню, проєктному навчанню та академічній мобільності, що дає змогу майбутнім фахівцям отримати практичний професійний досвід у міжнародному середовищі [1].

Отже, зарубіжний досвід підготовки фахівців бібліотечно-інформаційної сфери демонструє перехід до компетентнісної, міждисциплінарної та практикоорієнтованої моделі освіти, ключовими характеристиками якої є інтеграція інформаційних технологій, формування цифрової компетентності, посилення практичного складника та розвитку міжнародної співпраці. Використання цих підходів є важливим орієнтиром для модернізації освітніх програм спеціальності В13 Бібліотечна, інформаційна та архівна справа (029 ІБАС) в Україні та підвищення конкурентоспроможності випускників на міжнародному ринку праці.

Список використаних джерел

1. IFLA Guidelines for Professional Library and Information Science (LIS) Education Programmes / C. M. Chu, J. Raju et al. *IFLA.* 2022. URL: https://repository.ifla.org/handle/20.500.14598/1987 (дата звернення: 24.05.2026).

2. Standards for Accreditation of Master's Programs in Library and Information Studies. *ALA.* 2023. URL: https://surl.li/xscpoh (дата звернення: 24.05.2026).

3. ALA's Core Competences of Librarianship. *ALA.* 2023. URL: https://surl.li/cpasvg (дата звернення: 25.05.2026).

4. The Information School Library & Information Science. *University of Washington.* URL: https://www.washington.edu/students/crscat/lis.html (дата звернення: 25.05.2026).

5. The Professional Knowledge and Skills Base. *CILIP.* 2021. URL: https://surl.li/flmvyr (дата звернення: 26.05.2026).

6. Library and Information Studies MA. *UCL.* URL: https://www.ucl.ac.uk/prospective-students/graduate/taught-degrees/library-and-information-studies-ma (дата звернення: 26.05.2026).

7. Smith L. C. Shaping the Global Future of Library and Information Science Education: Lessons Learned from the Web-based Information Science Education (WISE) Consortium and Other

International Collaborations. *Journal of the Australian Library and Information Association.* 2025. № 74(4). P. 562–582. DOI: 10.1080/24750158.2025.2542433.

8. Library Science and Information. *University of Latvia.* URL: https://www.lu.lv/en/studies/study-programmes-1/masters-study-programmes/library-science-and-information/ (дата звернення: 27.05.2026).

